

Eesti Chihuahua Klubi

CHIHUAHUA ARETUSEESKIRI

kehtib alates 2014.aastast kuni

Eesti Chihuahua Klubi poolt üldkoosolekul kinnitatud: 05.05.2013 (periood 2014-2016)
üldkoosolekul muudetud: 10.04.2016 (periood 2017-2021)
üldkoosolekul muudetud 23.10.2016 (periood 2017-2021)
Eesti Chihuahua Klubi poolt üldkoosolekul kinnitatud: 12.07.2021 (periood 2022-2026)
Eesti Chihuahua Tõuühingu üldkoosolekul kinnitatud: 04.08.2021 (periood 2022-2026)

EKL teadusnõukogu poolt heaks kiidetud:

30.10.2013 protokoll nr.15 (periood 2014-2016)
29.11.2016 protokoll nr. 11 (periood 2017-2021)
01.03.2022 protokoll nr 2 (periood 2021-2026)

SISUKORD

1. Aretuseeskirja kokkuvõtte
  - 1.1 Aretuseeskirja üldreeglistik
  - 1.2 Eesti Chihuahua Klubi aretusemiinimumnõuded .
    - 1.2.1 Aretusisane
    - 1.2.2 Aretusemane
    - 1.2.3 Aretuses kasutatavate koerte terviseuuringud
    - 1.2.4 Pikakarvalise ja lühikarvalise chihuahua ristamine
2. Chihuahua FCI tõustandard (eestikeelne tõlge)
3. Eesti Chihuahua klubi (ECK) ja selle ajalugu
  - 3.1 Liikmeskond aastate lõikes
4. Populatsiooni suurus
  - 4.1 Aretuses kasutatavate koerte hulk
  - 4.2 Populatsiooni enim mõjutavad koerad
5. Iseloom ja kasutusomadused
  - 5.1. Kasutusosalad
  - 5.2. Soovimatud iseloomuomadused, nende vähendamine /vältimine
6. Tervis
  - 6.1. Terviseküsitlus
  - 6.2. Levinumad pärilikud haigused
  - 6.3. Kohustuslikud terviseuuringud
  - 6.4. Pärilike haiguste vältimise programm
  - 6.5. Kehtiva / varasema pärilike haiguste vältimise programmi efektiivsus
7. Välimik
  - 7.1. Näitusehinne
  - 7.2. Välimiku säilitamine / parandamine
  - 7.3. Ebasoovitavad välimikutunnused

1. Aretuseeskirja kokkuvõte:

Aretusnõuete koostajad on Eesti Chihuahua Klubi juhatusel liikmed ja kinnitatud ECK üldkoosolekul.

Kooskõlastatud ja heakskiidetud Eesti Chihuahua Tõuühingu üldkoosolekul 04.08.2021

Aretusnõuded on välja töötatud selleks, et: säilitada tõug tõustandardile vastavana, vähendada tõus esinevate pärilike haiguste osakaalu ja säilitada tõule omane iseloom.

Tõu aretuse eest vastutavad kasvatajad, kes peavad tundma tõustandardit hästi, olema kursis aretuse eesmärkidega ja teadlikud oma aretuskoerte tasemest võrreldes kogu tõu populatsiooniga.

Kasvatajate ja aretusisaste omanike vastutustundlikkus aretusnõuete järgimisel loob head eeldused saavutada aretusnõuete täitmise kaudu tõu areng positiivses suunas. Eesti Chihuahua Klubi juhendab ja aitab kasvatajaid, praeguseid ja tulevase chihuahua omanikke. Selleks korraldab klubi teabepäevi, koolitusi, näituseid ning kokkutulekuid praktiliste kogemuste vahetamiseks, millega suunab tõu populatsiooni arengut parimas suunas.

Aretuse eesmärgiks saab olla vaid puhtatõuliste ja oma tõu tunnustatud omadustele vastavate koerte saamine. Selleks peavad aretuskoerad olema oma tunnustelt suurepäraseid tõu esindajad. Erapooletu hinnangu aretuskoera vastavusele oma välimiku ning käitumisomaduste poolest annab vastava tõu hindamispädevusega välimikukohtunik. Eeldades, et kasutatakse näituse eeskirjades defineeritud hindeskaalat, peaksid „suurepärase“ hinde saanud koerad kuuluma oma tõu paremiku hulka, kellel ei esine olulisi kehaehituse või iseloomu vigu ega kõrvalekaldeid tõulistes omadustes.

ARETUSE EESMÄRGID

Tõu välimik ja iseloom säilivad standardi kohased.

Aretusega tegelevad vastutustundelised kasvatajad.

Tõu populaarsuses ei ole väga suuri tõuse ja langusi.

Infosüsteemide laienemine aitab kaasa terviseuuringute jälgimisel.

Kodu- ja välismaine koostöö kasvatajate vahel laieneb veelgi.

Kõik kutsikad registreeritakse.

Ametliku uuringu läbinud koerte arv tõuseb.

Sissetoodud koerte kvaliteedile pööratakse erilist tähelepanu (tervise taust).

Soositakse tervete vanemate isaste kasutust aretuses.

Omanike teadlikus chihuahua õigest hooldusest (ülekaalulisus, hammaste hooldus)

Peamine eesmärk on terve ja tõuline chihuahua. Tõu tuleviku silmas pidades on oluline säilitada piisavalt lai geenibaas et oleks võimalik teha peamist eesmärki toetavaid aretusvalikuid.

Klubi eesmärgiks on chihuahua populatsiooni mitmekesisuse säilitamine ja laiendamine.

Geenibaasi laiendamiseks tuuakse sisse erinevatest kombinatsioonidest koeri ja juhitakse kasvatajate tähelepanu kodumaise aretusmaterjali laiemale kasutusvõimalusele.

1.1 Aretuseeskirja üldreeglistik

Aretuses kasutatavad koerad peavad vastama chihuahua FCI Tõustandardile nr. 218 oma iseloomu ja välimiku poolest ning peavad olema terved ja põlvnema tervest sugupuust. Pesakondade registreerimise aluseks Eesti Kennelliidus (EKL) on Eesti Chihuahua Klubi (ECK) aretusnõuded,

mis kehtivad alates 01.01.2017 kuni järgmise aretusnõuete kinnitamise päevani. Kasvataval ja koeral ei tohi olla aretuskeeldu üheltki FCI liikmelt. Enne paaritust on kasvataja kohustatud tutvuma ECK aretusnõuete ja EKL tõuraamatu määrusega ning nendest juhinduma.

1.2 Eesti Chihuha Klubi aretuse miinimumnõuded

1.2.1 Aretusisane

Aretuses kasutatakse mitte noorem kui 10 kuu vanust isast koera. Isasel koeral peab olema näitusehinne vähemalt SP - „suurepärase“ kahelt FCI poolt tunnustatud näituselt ja kahelt erinevalt kohtunikult. Ei arvesta kutsikaklassis saadud hindeid. Enne esimest paaritust peab olema teostatud EKL usaldusarsti poolt ametlik põlveuuring (PL).

1.2.2 Aretusemane

Aretuses kasutatakse mitte noorem kui 15 kuu vanust ja vanemat kui 7 aastast emast. Arsti tõendi alusel võib aretuses kasutada kuni 9 aastast emast. Emase eelmise pesakonna sünnist peab olema möödunud vähemalt 8 kuud. Arvesse läheb iga poegimine, kaasa arvatud soovimatu paaritumise tagajärjel sündinud pesakond. Samuti läheb arvesse aset leidnud nurisünnitus või surnult sündinud pesakond. Keisrilõiget võib soovitatavalt teha kaks korda emase koera elu jooksul, kuid arsti tõendi alusel maksimaalselt kolm korda.

Emasel koeral, peab olema kaks näitusehinnet vähemalt SP–„suurepärase“ kahelt FCI poolt tunnustatud näituselt ja kahelt erinevalt kohtunikult. Ei arvesta kutsikaklassis saadud hindeid.

Emase koera miinimumkaal paaritushetkel on soovitatavalt vähemalt 1,8 kg. Enne esimest paaritust peab olema teostatud EKL usaldusarsti poolt ametlik põlveuuring (PL).

Aretuses kasutatakse isendeid, kellel ei ole tõsiseid ega märkimisväärseid pärilikke haigusi ja vigu ning, kes põlvnevad võimalikult tervest sugupuust. Erilist tähelepanu tuleks pöörata järgmistele pärilikele haigustele ja vigadele, vältides kasutamist aretuses koeri, kellel esineb:

Valehambumus,

iseloomu vead (argus, ebakindlus, agresiivsus);

PL (patella luksatsioon) - aretuses kasutatakse uuritud ja terveid isendeid;

düsplaasia (puusaliigese kasvuhäire);

kolju suhtes liialt suur lõge ja/või lõge, mis on suurem, kui 0,5 cm;

kui koer põeb aseptist luunekroosi reieluu peas (Legg-Perthes);

PRA (silma võrkkesta atroofia) – kui koeral on diagnoositud või on selle haiguse kandja, ei kasutata aretuses;

südamehaigused;

vesipea;

muud pärilikud haigused.

1.2.3 Aretuses kasutatavate koerte terviseuuringud

KOHUSTUSLIK

Põlveuuring

Uuring teostatakse alates 12. elukuust. Juhul kui kasutatakse isast alla 12 kuu vanusena, siis peab patella uuring olema tehtud paaritushetkeks ning ka vanemana kui 12 kuud.

Põlveuuringu PL tulemuse alusel on lubatud aretada koeri, kelle uuringu tulemuseks on: 0/0, 0/1, 1/1, 1/0.

Aretuses tohib kasutada koeri, kelle PL tulemused on järgmised:

0/0+0/0; 0/0+0/1; 0/0+1/0; 0/1+1/0; 1/0+0/1; 1/1+0/0.

Põlve trauma korral (ka välismal juhtunud) tuleb hiljemalt 5 (viie) päeva jooksul pöörduda

litsenseeritud loomaarsti poole, kus fikseeritakse visiidi kuupäev ja trauma tagajärjel tekkinud muutus. Litsentseeritud loomaarsti poolt väljastatud tõendi koopia tuleb esitada ECK juhatajale, mis edastatakse EKL-ile. Tõend on aluseks paaritusloa taotlemisel.

SOOVITUSLIK

silmauuring (PRA) igale üle 6-aastasele koerale iga 2 aasta järel;
südameuuring;
süringomüeelia uuring.

1.2.4 Pikakarvalise ja lühikarvalise chihuahua ristamine

Eestis on lubatud pikakarvalise ja lühikarvalise chihuahua omavaheline ristamine. Erineva karvatüüpidega chihuahuad parendavad teineteise karvatüüpe ning kehaehitust – pikakarvaliste chihuahuade karvkate on muutunud väga rohkeks (meenutades pomeraniane), mida ei tohiks olla, kui jälgida tõustandardit. Samuti parendada ka luustikku, eriti just pikakarvalise chihuahua luustikku, mis on sageli peenem, kui lühikarvalistel. Lühikarvalise chihuahua ristamisel pikakarvalisega, hoiab lühikarvalisel chihuahuad ära tõul esineda võivat alopeetsiat.

2. Chihuahua FCI tõustandard (eestikeelne tõlge)

FCI-Standard N° 218 / 04.10.2019/ GB CHIHUAHUA (Chihuahueño)

TÕLGE: Chris Seidler

PÄRITOLUMAA: Mehhiko

ORIGINAALSTANDARDI AVALDAMISE KUUPÄEV: 28.07.2009

KASUTUS: Seltsikoer

FCI KLASSIFIKATSIOON: Rühm 9: Seltsi- ja kääbuskoerad.

Alarühm 6: Chihuahueño.

Töökatsseteta.

TÕU AJALOO LÜHIÜLEVAADE:

Chihuahuat peetakse maailma kõige väiksemaks tõukoeraks ning oma nime on ta saanud Mehhiko Ühendriikide kõige suurema osariigi Chihuahua järgi. Arvata võib, et sellesse tõugu kuuluvad koerad elasid vanasti metsikult ja nad püüti kinni ning kodustati maa põliselanike poolt Tolteegi tsivilisatsiooni ajal. Tula linnas elanud, „Techichiks” kutsutud kääbuskoera kujutisi kasutati dekoratiivsete elementidena linna arhitektuuris. Need kujud on välimuselt väga sarnased praegusaegsete chihuahuadega.

ÜLDMULJE:

Sellel koeral on kompaktne keha. Väga oluline on see, et chihuahua kolju on õunakujuline ning ta hoiab oma mõõdukalt pikka saba väga kõrgel, kas kõverdatult või poolringikujulisena, sabaots suunaga nimmepiirkonna poole.

TÄHTSAD PROPORTSIOONID:

Kehapikkus veidi suurem kui turja juurest mõõdetud kõrgus. Soovitav on aga peaaegu ruudukujuline keha, seda eriti isaste loomade puhul. Kuna emastel on vaja kanda ja saada järglasi, on neile lubatud veidi pikem keha. KÄITUMINE / TEMPERAMENT: Vilgas, ärgas, elava ja väga südi loomuga

PEA KOLJUPIIRKOND:

Kolju: Hästi ümmargune õunakujuline pea (tõule iseloomulik tunnus). Üleminek laubalt koonule: Selgelt piiritletud, sügav ja lai; otsmik läheb kaardudes üle koonu tüveks.

NÄOPIIRKOND:

Ninapeegel: Lubatud on kõik värvid. Mõõdukalt lühike, veidi ülespoole suunatud.
Koon: Lühike, küljelt vaadates sirge, tüve juurest lai, nina poole kitsenev.
Mokad: Kitsad ja tihedalt kokku liibuvad. Põsed: Ainult veidi väljendunud, väga kuivad.
Lõuad / Hambad: Käär- või tanghambumus. Pole lubatud ülehambumus, alahambumus ega ükski muu anomaalia üla- või alalõua positsioonis.
Silmad: Suured, kujult ümmargused, väga väljendusrikkad, mitte esileulatuvad, värvuselt täiesti tumedad. Heledad silmad lubatud, kuid ebasoovitavad.
Kõrvad: Suured, püstised, pärani avatud, tüve juurest laiad ning vähehaaval kergelt ümardunud otsade suunas kitsenevad. Puhkeasendis hoiavad küljele viltu, moodustades horisontaaltasandiga 45° nurga.

KAEL:

Ülaosa külgvaates veidi kumer. Keskmise pikkusega. Isastel jämedam kui emastel. Ilma rippuva nahavoldita. Pikakarvalise variandi puhul on väga soovitatav ülejäänud karvkattest pikema karvaga kaelus.

KEHA:

Kompaktne ja hea ehitusega.

Ülajoon: Rõhtne.

Turi: Vaid kergelt markeeritud. Selg: Lühike ja toekas. Lanne (nimme): Tugevate lihastega.

Laudjas: Lai ja jõuline; peaaegu täiesti rõhtne või kerge kaldega.

Rindkere: Rinnakorv lai ja sügav, roided hästi kaardunud. Eestpoolt vaadatuna mahukas, kuid mitte liialdatult esiletükkiv. Külgvaates küünarnukkideni ulatuv. Mitte tünnikujuline.

Alajoon ja kõht: Kõhujoont defineerib selgelt üles tõmmatud kõht. Lõtv kõhunahk on lubatud, kuid ebasoovitav.

SABA:

Kõrgele kinnitunud, lameda välimusega, mõõdukalt pikk; juure kohalt lai, ühtlaselt otsa suunas kitsenev. Saba asend on tõule tähtis tunnus: kui koer liigub, siis saba kas kaardub kõrgele või on poolringikujuline, ots niudepiirkonna poole suunatud, mis annab kehale tasakaalu. Saba ei tohiks kunagi olla kantud tagajalgade vahel ega rõngasse tõmmatult seljajoonest allpool. Saba kattev karv sõltub variandist ning ühildub keha karvkattega. Pikakarvalise variandi puhul moodustab saba karvkate tupsu. Puhkeasendis on saba rippuv asendis ning kergelt konksus.

JÄSEMED

ESIJÄSEMED:

Üldmulje: Esijalad sirged ning hea pikkusega; eestvaates moodustavad nad küünarnukkidega ühtse sirge joone. Külgvaates on nad püstloodsed.

Õlad: Kuivad ning mõõdukalt lihaselised.

Õlavarred: Head nurgad abaluu ja õlavarreluu vahel. Küünarnukid: Kindlad ning hoiavad tihedalt keha lähedusse, mis tagab vaba liikuvuse.

Kämblad: Kergelt kaldus, tugevad ja painduvad.

Esikäpad: Väga väikesed ja ovaalsed. Varbad üksteisest selgelt lahus, kuid siiski kokku hoidvad (ei tohi olla jänese- ega kassikäppa). Küüned hästi kaardus ning mõõdukalt pikad. Padjandid hästi arenenud ja väga vetruvad. Lisavarbad (kannused) ei ole soovitatavad.

TAGAJÄSEMED:

Üldmulje: Tagajalad hästi lihaselised ja pikkade luudega, vertikaalsed ning üksteisega paralleelsed. Puusa-, põlve- ja hüppeliigesed heade nurkadega, proportsioonis esijäsemete nurkadega.

Pöiad: Lühikesed hüppeliigesed hästiarenenud kannakõõlustega; tagantvaates hoiavad nad üksteisest eemale, on sirged ja vertikaalsed.

Tagakäpad: Väga väikesed ja ovaalsed. Varbad üksteisest selgelt lahus, kuid siiski kokku hoidvad

(ei tohi olla jänese- ega kassikäppa). Küüned hästi kaardus ning mõõdukalt pikad. Padjandid hästi arenenud ja väga vetruvad. Lisavarbad (kannused) ei ole soovitatavad.

KÕNNAK / LIIKUMINE:

Sammud on pikad, vetruvad, enegeetilised ja aktiivsed, hea ulatuse ja tõukega. Tagantvaates peaksid tagajalad liikuma üksteisega praktiliselt paralleelselt, nii et tagajalad astuvad esijalgade jälgede sisse. Kiiruse kasvades on jäsemetel kalduvus koonduda mediaantasandi poole (üks jäljerida). Liikumine jääb vabaks ja vetruvaks ilma nähtava pingutuseta, pea on püsti ning selg kindel.

NAHK: Sile ja elastne kogu keha ulatuses.

KARVKATE:

Karv: Antud tõul on kaks erineva karvapikkusega varianti.

Lühikarvaline: Karvkate on lühike ning hoiab keha ligi. Aluskarva olemasolu korral on karvad veidi pikemad; karvkate võib kaela ja kõhu all olla veidi hõredam; karvad on veidi pikemad kaelal ja sabal, lühikesed näol ja kõrvadel. Karvkate on läikiv ning pehme tekstuuriga. Karvatud isendid ei ole lubatud.

Pikakarvaline: Karvkate peaks olema tekstuurilt peen ja siidjas, sirge või veidi laineline. Aluskarv ei tohiks olla liiga paks. Karvkate on pikem, moodustades narmastikke kõrvadel, kaelal, esi- ja tagajalgade tagumisel poolel, jalgadel ja sabal. Väga pika ja lainelise karvkattega koerad ei ole lubatud.

VÄRV:

Lubatud on kõik mõeldavad värvid, värvitoonid ja värvikombinatsioonid, välja arvatud merle.

SUURUS JA KAAL:

Antud tõu puhul arvestatakse ainult kaalu, mitte kõrgust.

Kaal:

Lubatud kaal 1kg ja 3 kg-ni.

Ideaalkaal: 1,5 kg kuni 2,5 kg vahel.

Alla 1kg ja üle 3 kg kaaluvad isendid diskvalifitseeritakse.

VEAD:

Iga kõrvalekallet eespool toodud punktidest tuleb pidada veaks ning see, kui rangelt viga arvestatakse, peaks olema täpselt proportsioonis vea tõsidusastmega ning mõjuga koera tervisele ja heolule.

puuduvad hambad;

topelthambad (piimahammaste suuspüsimine);

teravatipulised kõrvad;

lühike kael;

pikk keha;

nõgus- või kumerselgsus (lordoos või küfoos);

järsk laudjas;

kitsas rind, lame rinnakorv;

saba: vale kinnitusega, lühike või väändunud;

lühikesed jäsemed;

väljaulatuvad küünarnukid;

liiga kitsas tagaots.

TÕSISED VEAD:

kitsas kolju;

väikesed, sügaval paiknevad või esiletungivad silmad;
pikk koon;
üle- või alahambumusega suu.
libisev põlvekeder.

DISKVALIFITSEERIVAD VEAD:

Agressiivsus või liigne häbelikkus;
kõik selgelt nähtavate füüsiliste või käitumuslike hälvetega koerad tuleb diskvalifitseerida;
hirvelaadsed koerad (ebatüüpilise või äärmiselt stiliseeritud kujuga koerad: rafineeritud pea, pikk kael, sihvakas keha, pikad jäsemed);
avatud lõgemega koerad;
moondunud lõuad;
äärmiselt pikk kere;
saba puudumine;
pikakarvalise variandi puhul: Väga pika, peene ja lainetava karvkattega koerad;
lühikarvalise variandi puhul: Kiilad laigud (alopeetsia);
merlevärv;
alla 1 kg ja üle 3 kg kaaluvad isendid.
NB! Isastel peab olema kaks välisel vaatlusel normaalset arenenud munandit, mis on täielikult munandikotti laskunud.

3. Eesti Chihuahua Klubi (ECK) ja selle ajalugu

Eesti chihuahua huvilised moodustasid oma ühingu 2005. aasta lõpus. Ühingu nimeks sai Eesti Chihuahua Klubi (ECK). Klubi on chihuahua omanike vabatahtlik mittetulunduslik organisatsioon. Eesti Kennelliidu koosseisus on ECK aastast 2010.

Eesti Chihuahua Klubil on koduleht, mille kaudu jagatakse infot tõust huvitatutele, reklaamitakse üritusi ja pesakondi. <http://www.chihuahua.ee/>

Aastal 2006 kuulus klubisse 16 liiget, neist juhatusse 3 liiget. ECK eesmärgiks on tegeleda chihuahua tõu tutvustamisega ja propageerida tervete koerte kasutamist aretuses. Klubi liikmeskond on aasta-aastalt suurenenud kuna tõug on kogunud jätkuvat poolehoidu.

Klubi korraldab koolitusi, seminare ja ka meelelahutusüritusi, mis on mõeldud nii koeraomanikele kui ka tõu kasvatajatele.

Alates 2013 aastast klubi korraldab kord aastas chihuahua erinäituse. Eesti Chihuahua Klubi juhatus vahetus 2008. aastal ning 2012, 2014, 2015. ja 2018. aastal. 2018. aastast on klubi juhatus 3 liikmeline.

3.1 ECK liikmeskond aastate lõikes:

2006 - 16 liiget
2007 - 43 liiget
2008 - 28 liiget
2009 - 45 liiget
2010 - 43 liiget.
2011 - 42 liiget
2012 - 29 liiget
2013 - 28 liiget
2014 - 26 liiget
2015 - 25 liiget
2016 - 27 liiget
2017 - 28 liiget
2018 - 47 liiget

2019 - 34 liiget

2020 - 26 liiget

Eesti Chihuahua Klubisse kuulunud kennelid:

Jrk. nr	Kenneli nimi	Pesakonade,kutsikate arv					
		2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	You Know	1(1)	-	2(4)	-	2(3)	1(3)
2	Angel Hope	-	-	1(39)	-	1(49)	-
3	Baltic Delight	6(20)	11(34)	6(23)	4(11)	6(19)	3(7)
4	Chiruty	-	-	-	2(5)	5(18)	1(6)
5	Furry Fellas	-	-	-	1(4)	1(6)	1(6)
6	Girls Best Friends	-	-	-	-	2(5)	2(8)
7	Happy Fantasy	-	-	1(1)	-	1(5)	1(5)
8	La lune de Miel	1(3)	1(3)	2(6)	-	1(2)	2(5)
9	Magic Show	5(10)	8(28)	7(22)	10(33)	15(41)	12(29)
10	Mambo Show	-	-	1(2)	3(17)	1(5)	1(5)
11	Millgred	1(5)	1(3)	1(4)	1(5)	1(5)	1(5)
12	Norcros	-	-	1(3)	2(7)	1(4)	-
13	Paulen Family	2(10)	4(19)	7(32)	8(33)	6(29)	3(14)
14	Perfekt Sweet Dream	2(6)	2(8)	1(2)	5(19)	3(11)	3(10)
15	Pearl Haus	4(22)	6(23)	6(30)	8(32)	5(23)	2(10)
16	Ratio Vivendi	-	3(12)	1(6)	3(15)	1(6)	1(5)
17	Ruta del Sol	1(2)	1(4)	1(3)	3(10)	2(7)	2(4)
18	Senara Clarin	-	-	-	-	1(1)	-
19	SMURFF'S DOG	1(3)	-	4(17)	2(7)	2(6)	1(4)
20	Triangel Joy	1(4)	1(1)	2(3)	1(4)	4(12)	2(5)
21	Tvorks	2(10)	6(19)	6(22)	5(19)	7(27)	5(10)

22	Vinzenta Temi	3(10)	-	3(8)	1(3)	5(14)	2(2)
----	---------------	-------	---	------	------	-------	------

Eesti Chihuahua Klubisse mitte kuulunud kennelid ja kasvatajad.

Jrk. nr	Kenneli nimi	Pesakonade,kutsikate arv					
		2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	Eleonora Radovskaja	1(7)					
2	Jurnin Family	2(12)	2(7)	4(17)	2(7)	3(12)	1 (2)
3	VILSON DOG	1(2)	-	1(3)	1(3)	-	2(5)
4	Oksana Babaeva	-	-	-	-	-	1(1)
5	Svetlana Platonova	-	-	-	-	-	1(2)
6	Ivan Viktoruk	-	-	-	-	-	1(6)
7	Ljudmilla Savchenko	-	-	-	-	1(6)	1(3)
8	RIU RITSU MARIELLA DE	-	-	-	-	-	3(14)
9	PINK ANGEL'S DREAM	-	-	-	-	1(4)	
10	Valeria Matsova-Garozzo	-	-	-	-	1(3)	-
11	Galina Semjonova	-	-	-	-	-	1(1)
12	Sander Ismael	1(2)					
13	Marleen Koppel	1(2)					
14	MASDAL kennel	-	1(4)	-	1(2)	1(3)	-
15	Aimi Mülla	1(3)					
16	Techichi Maya	4(11)	4(10)	3(11)	7(20)	1(3)	-
17	Blordos	5(19)	7(31)	7(23)	7(28)	-	-
18	Dzenni Puppys	1(1)	1(2)	1(4)	-	-	-
19	CHICA DE ORO	1(3)	-	-			

Eesti Chihuahua Klubisse 2020 aastal kuuluvad kennelid:

1	Tvorks	Vork Tatjana	l/k ja p/k chihuahua
2	Baltic Delight	Langebraun Marina	l/k ja p/k chihuahua
3	Vinzenta Temi	Montvila Irene	l/k ja p/k chihuahua
4	Cane Del' Mar	Anželika Zaderei	l/k chihuahua
5	Happy Fantasy	Klauson Inga	l/k ja p/k chihuahua
6	La lune de Miel	Anton Galina	l/k ja p/k chihuahua
7	Magic Show	Mamedova Natalja	l/k ja p/k chihuahua
8	Mambo Show	Araslanova Svetlana	l/k ja p/k chihuahua
9	Milgred	Sevtsova Ljudmila	l/k chihuahua, praha rotipüüdja
10	Norcros	Uuetalo Kaja	l/k chihuahua
11	Ruta del Sol	Vahter Jaana	l/k ja p/k chihuahua

Kennelid ja kasvatajad Eestis, kes on Eesti Chihuahua Tõuühingu liikmed:

kennel Ratio Vivendi, omanik Valeria ja Raivo Kaljuorg

kennel Seanara Clarin, omanik Marina Semenina

kennel Triangel Joy, omanik Kristiina Feinman

kennel Perfect Sweet Dream, omanik Gredi Pikani

kennel Lilysmith, omanik Kadri Sepp

kennel Girls Best Friends, omanik Seyle Juss

4. Populatsiooni suurus:

Kokku lisandus	lüh.k.	pika k.
2010 aastal-364	102	148
2011 aastal 496	154	177
2012 aastal 622	146	198
2013 aasta 776	228	152
2014 aastal 909	195	143
2015 aastal 986	102	94

Kokku	lüh.k.	pika k.
2016 aastal 197	108	89
2017 aastal 139	83	56
2018 aastal 136	85	51
2019 aastal 162	86	76
2020 aastal 172	95	77

4.1 Aretuses kasutatavate koerte hulk

2010 aastal 51

2011 aastal 76

2012 aastal 87

2013 aastal 91

2014 aastal 76

2015 aastal 51

2016 aastal 52

2017 aastal 54

2018 aastal 43

2019 aastal 51

2020 aastal 57

4.2 Populatsiooni enim mõjutavad isased koerad:

Aretusisane	Sünni- aasta.	Järglaste Arv	%	Pesa- kondi	Märkused
ROBIN HAUS HASSI DZHEN PL-	2006	111	11,25	27	Import
EMYLOU DES PETITS MICKEYS -	2005	74	7,5	24	Import
PEARL HOUSE GOLDEN FILLIPP PL 0/0	2009	62	6,29	16	
SHAH ARPILIN BENITO PL 0/0	2010	54	5,47	13	Import
SMALL IS BEAUTIFUL'S KING OF ZION PL1/0	2008	56	5,68	17	Import
LITTLE BOY LEO PL1/1	2010	55	5,58	14	Import
ANGELO IZ KOROLEVSTVA GNOMOW PL -	2008	45	4,56	12	Imoprt
BELISSIMO BRAVO CHOCOLATEWIZARD PL0/0	2013	43	4,36	14	Välisreg.k.
MICKEY SILVER STAR RETENYBE PL 0/0	2009	41	4,16	11	Imoprt.
CHIDELIA DJ TIESTO PL 0/0	2012	40	4,06	13	Välisreg.k
IKYOS DES PYRAMIDES DE CHOLULA PL0/0	2013	28	2,84	10	Import.
SWEET INDEED SHALL WE DANCE PL 0/0	2009	20	2,03	7	Import
TVORK'S TIMO PL 0/0	2014	15	1,52	3	
AMIROYAL VERSAL II PL0/0	2019	10		4	Import
OBAMA DES ETOILES D'ARTEMIS PL0/0	2018	22		8	Välisreg.k
CARPATHIAN DREEM BEST TIGRAN PL 0/0	2015	31		10	Import
SHAH ARPILIN AMBROS PL 0/0	2018	21		6	Import
YUZHNIY ANGEL JACK LONDON PL0/0	2016	44		11	Import
LANAS LEGACY OSKAR PL0/1	2012	12		5	Import
LYUPRI NEVER BE THE SAME AGAIN PL 0/0	2016	13		6	Import
MAGIC SHOW ELVIS PRESLEY PL 0/1	2017	13		6	
VINZENTA TEMI MOODY THUNDERSTORM PL 0/0	2018	13		5	

MISTIK SHAIN DONO DI FORTUNA PL 0/0	2013	19	10	Import
RATIO VIVENDI LUCKY LUCAS PL 0/0	2016	19	6	
MAGIC SHOW NUMBER ONE PL 0/0	2014	24	9	

Aretaja peab olema piisavalt aus ja enesekriitiline oma kasvatustöös, sest ta kannab vastutust tehtud valikute eest. Sama laieneb aretusesaste omanikele. Tõuklubi soosib tervete koerte kasutamist aretuses.

5. Iseloom ja kasutusomadused

Chihuahua tõug kuulub FCI rühma nr 9 (alarühm 6) seltsi ja kääbuskoerad. Tõustandardi järgi on chihuahua vilgas, elavaloomuline, tähelepanelik ja julge. Chihuahua on suur koer väikeses kehas, iseloomult väga kiire ja toimekas, vahel ka hulljulge. Chihuahua ei ole arg. Ta arvab end olevat võrdväärne teiste koertega, suurusest hoolimata. Chihuahuad elavad meeleldi mitmekesi. Ta on pereliige, kes peab lugu oma kodust ja perest. Ta kiindub oma pereliikmetesse väga tugevalt ja imetleb oma peremeest tingimusteta.

5.1 Kasutusala

Chihuahua on seltsikoer. Ta on tähelepanelik ja jälgib oma peremeest hoolega ning pidevalt. Kergesti koolitav. Chihuahuadele sobivad koolitused/tegevused on kuulekus, agility, trikikoolid.

5.2 Soovimatud iseloomuomadused, nende vähendamine / vältimine

Kahjuks tõus esineb nii argust kui ka agressiivsust - kumbki omadus EI OLE chihuahuale iseloomulik. Osa neist probleemidest on pärilikud, osa omandatud, mille põhjustab ülikaitsev või vale kasvatus.

Kuigi chihuahua on üldiselt heatahtlik ja koostööaldis, võib ta vahel olla isepäine. Ta vajab tavalist kasvatust nagu iga teinegi koeratõug.

Chihuahua sõbralik iseloom on tähtis tõuomadus. Agressiivseid ja argu isendeid ei peaks kasutama aretuses. Kutsikaostjaid peaks teavitama piisavalt, kuidas koera õigesti kasvatatakse.

6. Tervis

6.1 Oma koerte terviseprobleemidest tavaliselt räägivad koeraomanikud ise, mingit spetsiaalset terviseküsitlust oma liikmetele me korraldanud ei ole.

6.2 Levinumad pärilikud haigused

Patella luksatsiooni (PL)

Põlvekedra sisse- või väljapoole paigaltnihkumust. Põlveliigese ehituslikud nõrkused soodustavad põlvekedra (patella) paigalt nihkumist. Patella nihe on iseloomulik enamasti kääbustõugudele ja sellistele suurematele tõugudele, kellel on napilt nurgitunud tagajalad. Pärilikkuse mehhanism ei ole veel selge. Viga võib esineda nihkena mistahes suunas, kuid väikesekasvulistel tõugudel nihestub põlvekedra tavaliselt sissepoole (mediaalselt) Terved ja häireteta funktsioneerivad liigesed saavad hinnangu PL0. PL1, I –astme luksatsiooni korral ei ole koeral vaevu ja see ei vaja ravi. PL2 ja PL3, ehk II- ja III -astme nihetega koertel esineb juba märgatavaid liikumishäireid või takistusi. Traavil võib koer

jala maha toetamise asemel seda korraks kõverdada (põlvekeder on oma kohalt libisenud) ja seejärel jätkab normaalset liikumist (põlvekeder nihkus oma kohale tagasi). IV – astme(PL4) nihke korral on patella püsivalt vääras asendis.

Peitmunandilisus

Peitmunandi korral ei ole üks või mõlemad munandid laskunud kõhuõõnest kubemekanali kaudu munandikotti, vaid on jäänud pidama kas kõhuõõnde või kubemekanalisse. Kui koeral pole munand(id) laskunud neljandaks elukuuks, siis seda tõenäoliselt enam ka ei toimu. Sellised tõukoerad ei ole näituse- ega aretuskõlblikud.

Sünnitusraskused

Mitte alati ei kulge lemmikloomade poegimine lihtsal ja loomulikul viisil. Enamuses juhtub, et chihuahua ei saa kõrvalise abita poegimisega hakkama. Raskuste korral võib loomaarsti abi osutada hädavajalikuks: nii mõnigi kord tuleb sünnitust kas ravimitega stimuleerida või teha kliinikus keisrilõige.

Epilepsia Vesipea ja kesknärvisüsteemi haigused

Epilepsia on koertel üsna üldine närvisüsteemi haigus, mis võib olla põhjustatud nii pärilikest kui mitte-pärilikest teguritest. Viimastena tuleb arvestada ajukoe kasvaja, traumaid, nakkustest või ainevahetushäiretest tingitud muutusi organites. Pärilikku epilepsiat võib esineda mistahes tõugu või ka tõutul koeral.

Hüpopglükeemia

Hüpopglükeemia, ehk väga madal veresuhkru tase on koerale eluohtlik seisund, kus kehal pole enam piisavalt energiat normaalseks funktsioneerimiseks. Vähene energia reserv ehk häirunud glükogenees/glükogenolüüs võib olla tingitud mitmest erinevast organismi funktsioonihäirest. Kuigi enamasti seostatakse hüpopglükeemiat nälgimisega.

Südamerikked ja südamepuudulikkus.

Väikestel vanadel koertel võib esineda endokardoosi e. mitraalklapi puudulikkust. Südame haigused viivad südamepuudulikkuseni e. südame võimetus tagada organismis piisav verevool ning kudede hapnikuga ja toitainetega varustatus. Noortel koertel võib esineda kaasasündinud südamehaigusi, mida on kõige lihtsam avastada esmasel ülevaatusel/vaktsineerimisel.

Probleemid hammastega ja hambumus

Liiga kitsad lõuad koos ahta kihvade vahega, kuhu ei mahu enam ettenähtud kuus lõikehammast, Väär asetusega kihvad võivad põhjustada takistusi suu sulgumisele ning valulikkust.

Muud tõus harvemini esinevad haigused:

PRA (silma võrkkesta atroofia)

Hallkae (HC)

Lülisamba viga

Legg Perthes

Süringomüelia (SM)

6.3 Kohustuslikud terviseuuringud

PÕLVEUURING

Alates 01.01.2014 aastast on põlveuuringud kohustuslikud kõikidele aretuses kasutatavatele koertele põlveuuringu PL tulemuse alusel on lubatud aretada koeri, kelle uuringu tulemuseks on: 0/0, 0/1, 1/1, 1/0.

Aretuses tohib kasutada koeri, kelle PL tulemused on järgmised: 0/0+0/0; 0/0+0/1; 0/0+1/0; 0/1+1/0; 1/0+0/1; 1/1+0/0.

Põlveuringute kohta usaldusväärset statistikat pole võimalik teostada, kuna koerte omanikud esitavad EKL-le ainult positiivsed tulemused.

6.4 Pärilike haiguste vältimise programm

Põlveuringu PL tulemuse alusel on lubatud aretada koeri, kelle uuringu tulemuseks on: 0/0, 0/1, 1/1 või 1/0.

Aretuses tohib kasutada koerte kombinatsiooni, kelle PL tulemused on järgmised: 0/0+0/0; 0/0+0/1; 0/0+1/0; 0/1+1/0; 1/0+0/1; 1/1+0/0.

Pärilike haiguste „välja juurimine“ on aeganõudev. Soovituslikud uuringud vajadusel muuta kohustuslikeks. Vajalik oleks terviseuuringute avalikustamine ja analüüsimine.

Põlveuringute kohta usaldusväärset statistikat pole võimalik teostada, kuna koerte omanikud sageli esitavad EKL-le ainult positiivsed tulemused.

PÕLVEUURINGU STATISTIKA AASTAST 2006 KUNI 2020 AASTANI.

Tulemused:

	Kokku	0/0	0/1	1/0	1/1	0/2	2/0	1/2	2/1	2/2	0/3	3/0	3/1	3/3	-/0	-/1
LK emased	179	133	14	16	7	-	-	3	1	2	-	1	-	1	-	1
LK isased	66	49	2	5	6	-	-	1	-	1	-	1	-	-	1	-
Kokku LK	245	182	16	21	13	0	0	4	1	3	0	2	0	1	1	1
	74,3%	6,5%	8,6%	5,3%	0,0%	0,0%	1,6%	0,4%	1,2%	0,0%	0,8%	0,0%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%
PK emased	132	96	11	10	9	1	1	1	-	-	1	-	1	-	1	-
PK isased	58	45	7	4	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Kokku PK	190	141	18	14	11	1	1	1	0	0	1	0	2	0	2	0
	74,3%	9,5%	7,4%	5,8%	0,5%	0,5%	0,5%	0,0%	0,0%	0,5%	0,0%	0,5%	0,0%	0,5%	0,0%	0,0%

6.5 Kehtiva / varasema pärilike haiguste vältimise programmi efektiivsus

Peale 2014 aretuseeskirjade jõustamist on vähenenud aretuses kasutatavate koerte hulk, mis viitab sellele, et aretusest on välja jäänud haiged, madala tõuomadustega koerad. Alates 2014. aastast Eestis on aretuseks kasutatud koerad läbinud kohustuslikud terviseuuringud ning saanud ekspertide hinnanguid näitustel. Selle tulemusena on parenenud aretus töö ja saadud kutsikate kvaliteet. Vältimaks koertel varjatult esinevate vigade koondumist ja järglaste tervise ning heaolu ohtu seadmist, tuleb võimalikuks väikeseks viia lähisugulus paaritused. Oluline on, et riske tajumata ei paaritataks omavahel otsesuguluses olevaid koeri ega lähisugulasi. Kui sugulusaste tõuseb aeglaselt ja mitme põlvkonna jooksul, on kahjud väiksemad.

Kahjuks on kasvanud ka nn „millerdajate“ hulk.

Eestis aretatud koerad on enamuses hea iseloomuga, standardi lähedase välimusega, nad on edukad koerte näitustel osalejad Eestis ja välismaal. Eesti chihuahuasid kohtab kuulsatel näitustel nagu Maaailma Võitja, Euroopa Võitja, erinevate riikide Võitjate rahvusvahelised näitused, kus nad esinevad edukalt ja on konkurentsivõimelised teiste maade chihuahuade seas.

7. Välimik

7.1 Näitusehinne

Aretuskoeral peab olema näitusehinne vähemalt SP - „suurepärase“ kahelt FCI poolt tunnustatud näituselt ja kahelt erinevalt kohtunikult. Ei arvesta kutsikaklassis saadud hindeid.

7.2 Välimiku säilitamine / parandamine

Eesmärk on säilitada harmooniline ja tõule iseloomulik chihuahuat ja hoida teda maailma väikseima koera tõuna, kelle välimik ja iseloom vastab tõustandardile.

Tõug on väga hea isuga ja see toob kaasa ülekaalulisuse millest saavad alguse paljud tervisehäda.

Ülekaalu puhul on probleem alati inimeses kes koerale toidu valib, samas ei tohiks näitusel koertelt liigset massi nõuda.

Liikumine peab olema vaba ja hoogne. Esi- ja tagajalgade liikumine peab olema paralleelne.

Välimiku säilitamise toetamiseks korraldab tõuklubi ja (või) tõuühing igal aastal ühe erinäituse.

7.3 Ebasoovitavad välimikutunnused

Liiga pikk keha ja lame rind. Kerge luustik, liiga madala asetusega ja vale kujuga saba, väikesed kõrvad. Väikesed või punnis silmad. Hammaste puudumine või valehambumus. Liiga lühendatud koonud. Väikesed, alla 1kg ja suured, üle 3 kg isendid.

ALLIKAD

F.C.I.Põhikiri

Eesti Kennelliidu Tõuraamatu määrus

Südamearst dr.Merit Villemson

Dr. Maarja Roosileht veterinaar, PetCity Loomakliinik,

Dr. Heli Säre veterinaar, PetCity Loomakliinik

www.loomaarst.ee

